

Bevezetés

Intézetünk, a Nemzeti Közszerológati Egyetemen (NKE) mőködő Molnár Tamás Kutató-intézet 2018. február 5-én konferenciát rendezett, „Többess kötésben. Magyar-zsidó mőltak és égtájak” címmel Budapestén. A konferencia létrejöttét és később a tanulmányok megszületését a Miniszterelnökség Nemzetpolitikai Államtitkársága segítette. E kötet megjelenését pedig az egyetem támogatása teszi lehetővé.

A konferencia előadói közül két (amőgy) kiváló előadásból (Gidó Attila törtéénész, Lózszy Tamás levéltáros) nem született tanulmány, ugyanakkor bevontuk Jablonczay Tímea irodalomtörtéénészt, aki az egyik kutatási témájával illeszkedett konferenciánkhoz, így az ő szövege – a többiekével egyőtt – a kötet szerves részét képezi.

Ha túlmegyőnk ezeken az egyébként fontos és elengedhetetlen praktikus részleteken és a konferencia miértjére és hogyanjára keressők a választ, vissza kell mennőnk időben a 2010-es évek elejére, amikor Hatos Pál törtéénésszel – aki a konferenciánk előadója is volt –, a Balassi Intézet akkori főigazgatójával egyőtt gondolkodtunk azon, hogy valami újat kellene mondani magyar-zsidó törtééneti őgyekben. A közös gondolkodást budapesti („Kisebbség és többség között”, 2011) konferencia, zágrábi, helsinki és bukaresti fotókiállítás (Ritter Doron nagyszerő izraeli magyar fotóiból), valamint magyar és angol nyelvő konferenciakötet követte (az angol előbb jelent meg, még 2013-ban), amelyet csak megkoronázott egy tel-avivi, az angol nyelvő kötet bemutatójával egybekötött újabb konferencia (2013). Ám ezek a kétségkívő fontos mérőöldkövek még nem írják le a dolog lényegét.

Rengeteg, magas színvonalő tudományos győlést szerveztek és rendeztek már a magyar zsidóság törtéénetéről, jelenét is meghatározó históriájáról. Mégis, ha felteszšők azt a kérdést – a zsidó húsvét (pészach) széderestéjének egyik forgatókönyvszerű kérdését parafrázálva –, hogy „miben különbözik ez a konferencia a többi konferenciától”, azt kell hogy válaszoljuk, az általunk képviselt gondolkodásmód a jelen időben is zajló magyar-zsidó törtéénelmet a maga kontinuitásában és egyben teljes hagyományában szemléli, ahol a nagy törtéénelmi kataklizmák is e folyamatosság borzalmas, ámde a saját törtéénelembe szervesen illeszkedő részét alkotják. Másrészről pedig ebben a paradigmában a magyar, zsidó/magyar-zsidó közösségi, nemzeti, a magyarországi és az izraeli nemzetállami tapasztalatok egy közös összefőggésrendszer részeivé válnak; anyaország, határon túliak és diaszpóra, kisebbség és többség viszonyát lehet vizsgálni e keretben, ahol is egymást átfedve és kiegészítve is szemléljők azt a törtééneti és társadalmi valóságot, amelyet zsidók és nem zsidók létrehoztak – saját hagyományaik alapján, egymással kölcsönhatásban – tájainkon.

Kérjők, hogy ebben a szellemben olvassák ezeket az írásokat.¹

Novák Attila

¹ A tanulmányokban a héber szavak átírása az adott szerző felfogását követi. A kötet angol nyelvő fordítása a magyar kézirat lektorálása előtt született, ebből fakadhatnak esetleges különbségek a két nyelvű verzió között.

Preface

On 5 February 2018, our Institute, the Thomas Molnar Institute for Advanced Studies at the University of Public Service (NKE in Hungarian), organised a conference in Budapest entitled *Multiple Binds. Hungarian Jewish Pasts and Landscapes*. The conference was made possible by the generous support of the State Secretariat for National Policy of the Prime Minister's Office, who also supported the writing of the papers, while the publication of this volume was supported by the host university. Two excellent papers (by historian Attila Gidó and archivist Tamás Lóczy) read at the conference are missing from this volume as their authors did not produce a written version. Although literary historian Tímea Jablonczay did not present a paper at the conference, one of her research topics fits well with the theme of our conference, therefore we included her paper in the volume.

If we go beyond these important practical details and try to answer why this conference was organised, we must go back in time to the early 2010s, when Pál Hatos, then Director General of the Balassi Institute (who also presented a paper at our conference) and myself felt that it was time to approach the Hungarian Jewish history from a novel perspective. Our dialogue was followed by a conference in Budapest (*Between Minority and Majority*, 2011), photo exhibitions in Zagreb, Helsinki and Bucharest (where Doron Ritter's wonderful photos of Israelis of Hungarian origin were exhibited), conference volumes in Hungarian and English (the latter was published earlier, in 2013), as well as another conference, in Tel Aviv, timed to coincide with the publication of the English-language volume (2013). However, these important milestones do not yet describe the essence of the matter. The history of the Hungarian Jewry has been the subject of quite a few academic conferences. Yet if we ask the question, paraphrasing one of the ritual questions of the Jewish Passover (Pesach), "how is this conference different from other conferences?", the answer is that our attitude to this topic is looking at the Hungarian Jewish history in its continuity and in its whole tradition, with the great historical cataclysms being a terrible but integral part of this continuity. Besides, in this paradigm, the communal and national experiences of Hungarians, Jews and Hungarian Jews, as well as the experiences of the Hungarian and the Israeli nation states are interconnected. Thus, the relationship between those in the motherland, those beyond the borders of Hungary and those in the diaspora; the relationship between minority and majority can be examined in a framework where we consider the historical and social realities produced by Jews and non-Jews – informed by their own traditions and in interaction with each other – in this part of the world as overlapping and complementing each other.

Please read these very inspiring essays in this spirit.¹

Attila Novák

¹ The English translation of the book was produced before the Hungarian text was proofread, so there may be differences between the two language versions.